

KATHOLIEK DEMOCRATISCHE PARTIJ

De **Katholiek Democratische Partij** (KDP) was tussen 1933 en 1939 de voornaamste katholieke splinterpartij. De partij was op 1 september 1933 opgericht door een fusie van de **Katholiek Democratische Bond** (KDB) en de **Roomsch-Katholieke Volkspartij** (RKVP). Laatstgenoemde partij had tussen 1922 en 1933 met wisselend succes deelgenomen aan verkiezingen. De aanhang van de partij kwam voornamelijk uit katholieke industriesteden als Tilburg, Eindhoven en Enschede. Bij de verkiezingen van 1933 had de RKVP één zetel gewonnen, die werd ingenomen door de Tilburger Pius Maria Arts. De KDB was op 18 januari 1933 opgericht door J.A. Veraart en enige geestverwanten. Veraart, die bekendheid had verworven als voorzitter van het progressieve katholieke Verbond St. Michaël, was een maand eerder uit de RKSP getreden vanwege het behoudende sociale crisisbeleid van die partij. Met zijn KDB slaagde Veraart er niet in om een zetel te behalen bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer op 26 april 1933.

De teleurstellende verkiezingsuitslag was voor de KDB'ers reden om toenadering te zoeken tot de meer succesvolle RKVP. Reeds begin juli 1933 waren beide partijen tot een akkoord gekomen en op 1 september 1933 werd de nieuwe fusiepartij opgericht. Op het tweedaagse fusiecongres te Den Haag op 23/24 september 1933 nam de partij nieuwe statuten aan en werd een nieuw bestuur gekozen. Behalve tot voorzitter werd Veraart ook tot hoofdredacteur van het partijblad *Onze Vaan* (het voormalige RKVP-blad) benoemd. C.D. Wesseling nam, evenals hij in de RKVP had gedaan, het secretariaat van de partij op zich, terwijl Arts voortaan namens de KDP in de Tweede Kamer zou optreden. Als partijprogramma werd het door Veraart opgestelde crisisprogramma van de KDB aangenomen.

De KDP manifesteerde zich als een in sociaal opzicht vooruitstrevende partij. Tegenover het kapitalisme stelde de partij het ideaal van een economisch stelsel gebaseerd op publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie. Voorts streefde de partij naar eenzijdige nationale ontwapening. Op andere terreinen profileerde de partij zich duidelijk als een katholieke beginselpartij: zo pleitte de partij voor herstel van het gezantschap bij de paus en voor processievrijheid. De partij streefde naar een coalitie met de SDAP, de VDB en de kleine **Christelijk Democratische Unie** (CDU), en dus zonder de in de ogen van de KDP te behoudende RKSP.

Het eerste jaar verliep voor de KDP redelijk succesvol. Het ledental steeg van 2792 in september 1933 tot bijna 3500 in november 1934. In april 1935 zouden hier nog eens 2000 nieuwe leden bij zijn gekomen. Opvallend genoeg waren de meeste leden niet afkomstig uit Noord-Brabant (het bolwerk bij uitstek van de RKVP), maar uit de provincies Noord- en Zuid-Holland. Het toegenomen ledental maakte het de partij mogelijk om vanaf maart 1934 een theoretisch maandblad uit te brengen, onder de naam *Staatkunde*. Voorts sloot de **Roomsch Katholieke Arbeiderspartij** (RKAP) zich in oktober 1934 bij de partij aan. De eerste krachtmeting bracht de partij een klein succesje: bij de tussentijdse gemeenteraadsverkiezingen in Enschede in 1934 boekte de KDP lichte winst ten opzichte van 1931.

Met hooggespannen verwachtingen ging de partij de verkiezingen voor de Provinciale Staten in april 1935 in. De 100.000 stemmen waarop Veraart had gerekend bleek de partij echter bij lange na niet te halen. Met 57.326 stemmen bleef de partij steken op anderhalf procent van de stemmen en totaal vijf Statenzetels. Kort na de verkiezingen stapte Veraart, het boegbeeld van de partij, teleurgesteld op als voorzitter. Hij werd opgevolgd door A.P.C. Peters. Onder diens leiding boekte de partij een relatief nog slechter resultaat bij de later dat jaar gehouden gemeenteraadsverkiezingen.

Na deze twee slechte resultaten kreeg de partij met meer tegenslagen te maken. Verschillende groepjes stapten uit de partij en keerden terug naar de RKSP of stichtten wederom een eigen dissidente partij (o.a. de Tilburger F.A.C. Donders). Bovendien moest de partij behalve tegen de RKSP ook opboksen tegen de rooms-katholieke kerk, pers en vakbonden. Zo werd aan KDP'ers verscheidene malen de sacramenten geweigerd, terwijl verschillende leden van de partij uit katholieke organisaties geroyeerd werden. In maart 1937 verbood het Roomsch Katholieke Werkliedenverbond (RKWV) haar leden officieel het lidmaatschap van de KDP. De KDP richtte hierop een eigen vakbond op, het Nederlandsch Verbond van Katholieke Werkers, dat slechts weinig zou ondernemen.

De vele tegenslagen die de partij te verduren had, zorgden voor een sterke terugloop van het ledental tot niet veel meer dan 3600 in april 1937. De in dat jaar gehouden verkiezingen voor de Tweede Kamer verliepen voor de partij eveneens rampzalig. Slechts 27.665 kiesgerechtigden stemden

op de KDP (0.68%), minder dan de helft ten opzichte van 1935. Vooral in voormalige RKVP-bolwerken als de kieskring Tilburg en Limburg hadden nogal wat kiezers de partij de rug toegekeerd.

De partij slaagde er niet in om van deze klap te herstellen. Partijvoorzitter Peters verliet reeds in juni 1937 het zinkende schip om te worden opgevolgd door Arts. Financiële problemen die waren ontstaan door het verliezen van de waarborgsom, dwongen de partij om het formaat van *Onze Vaan* te verkleinen. Het ledental zakte verder naar een kleine 1400 in maart 1938. Rond diezelfde tijd was de KDP op initiatief van Veraart begonnen met besprekingen met de RKSP. De kloof tussen beide partijen bleek door het opgeven van de ontwapeningseis in het KDP-kamp en de meer sociale koers van de RKSP sterk verkleind te zijn. Op 11 januari 1939 kwam voor de eerste maal een officiële contactcommissie onder leiding van H.P. Marchant bij elkaar die de fusie van de beide partijen moest voorbereiden. Op 19 februari 1939 vond het laatste congres van de KDP plaats in Utrecht. Op het congres werd besloten om de partij op te heffen en zich bij de RKSP aan te sluiten. Een kleine groep diehards besloot de overstap niet te maken en richtte de Katholieke Volkspartij op. Deze partij bracht nog enige tijd het blad *De Nieuwe Vaan* uit en nam in 1939, zonder veel succes deel aan de gemeenteraadsverkiezingen in enkele steden (ondermeer in Nijmegen) alvorens in de anonimiteit te verdwijnen.